

Sygn. akt V KK 71/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **K. K.**

skazanego z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 26 marca 2021 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w M.

z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt II K (...)

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę K.K. przekazuje do
rozpoznania w pierwszej instancji Sądowi Okręgowemu w S.**

UZASADNIENIE

W akcie oskarżenia, który został skierowany do Sądu Rejonowego w M., K.K. został oskarżony o to, że:

1. w okresie od dnia 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w lipcu 2013 r., przywłaszczył powierzony mu w ramach tej umowy rozsiewacz A. o nr fabrycznym (...), rok produkcji 2013, o wartości 1.941.33 złotych,

opryskiwacz S. o nr fabrycznym (...), rok produkcji 2013, o wartości 6.720 złotych, przyczepę P. o nr rej. (...) i nr podwozia (...), rok produkcji 2012, o wartości 6.930 złotych, poprzez ich zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.;

2. w okresie od dnia 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 6 sierpnia 2013 r., przywłaszczył powierzony mu w ramach tej umowy kombajn zbożowy M. o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2006, wraz z hederem o nr identyfikacyjnym (...), wózkiem o nr identyfikacyjnym (...), stołem do rzepaku i kosami bocznymi o nr identyfikacyjnych (...), o wartości 31.920 złotych, poprzez ich zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.;

3. w okresie od 1 sierpnia 2018 r. do 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 15 kwietnia 2014 r., przywłaszczył powierzony mu w ramach tej umowy pług U. o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2013, o wartości 12.934 złotych, poprzez jego zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.;

4. w okresie od 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 24 października 2014 r., przywłaszczył powierzoną mu w ramach tej umowy przyczepę P. o nr rej. (...) i nr podwozia (...), rok produkcji 2014, o wartości 8.977,50 złotych, poprzez jej zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.;

5. w okresie od dnia 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 13 stycznia 2015 r., przywłaszczył powierzony mu w ramach tej umowy ciągnik rolniczy M. o nr rej. (...) i nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2014, o wartości 84.034,33 złotych, poprzez jego zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.,

6. w okresie od dnia 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 23 czerwca 2015 r., przywłaszczył powierzony mu w ramach tej umowy zestaw uprawowo-siewny F. o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2015, o wartości 26.622 złotych, rozsiewacz A. o nr identyfikacyjnym (...) rok produkcji 2013, o wartości 13.050 złotych, poprzez ich zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn z art. 284 § 2 k.k.;

7. w okresie od dnia 1 sierpnia 2018 r. do dnia 30 maja 2019 r. w S., po wypowiedzeniu umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 5 stycznia 2016 r., przywłaszczył powierzona mu w ramach tej umowy ładowarkę M. o nr podwozia (...), rok produkcji 2008, o wartości 22.341,67 złotych, poprzez jej zatrzymanie, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. o czyn art. 284 § 2 k.k. (k. 181-182).

Sąd Rejonowy w M. na rozprawie w dniu 18 czerwca 2020 r., działając na podstawie art. 399 § 1 k.p.k., uprzedził strony o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu poprzez przyjęcie art. 12 § 1 k.k. oraz zastosowanie art. 295 § 1 k.k. (k. 261-262).

Sąd Rejonowy w M. wyrokiem z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt II K (...), w ramach czynów opisanych w pkt od 1 do 7 aktu oskarżenia uznał K. K. za winnego tego, że w okresie od 11 sierpnia 2018 r. do 30 maja 2019 r. w S., przywłaszczył powierzone mu przez S. Sp. z o.o. z siedzibą w W.:

1. wynikające z umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 11 lipca 2013 r., rozsiewacz A. o nr fabrycznym (...), rok produkcji 2013, o wartości 1.941,33 złotych, opryskiwacz S. o nr fabrycznym (...). rok produkcji 2013, o wartości 6.720 złotych, przyczepę P. o nr rej. (...)i nr podwozia (...), rok produkcji 2012, o wartości 6.930 złotych,
2. wynikający z umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 6 sierpnia 2013 r., kombajn zbożowy M. o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2006, wraz z hederem o nr identyfikacyjnym [...], wózkiem o nr identyfikacyjnym (...), stołem do rzepaku i kosami bocznymi o nr identyfikacyjnych (...), o wartości 31.920 złotych,
3. wynikający z umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 15 kwietnia 2014 r., pług U., o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2013, o wartości 12.934 złotych,
4. wynikającą z umowy pożyczki nr (...), zawartej w dniu 24 października 2014 r., przyczepę P., o nr (...) i nr podwozia (...), rok produkcji 2014, o wartości 8.977,50 złotych,
5. wynikający z umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 13 stycznia 2015 r., ciągnik rolniczy M. o nr rej. (...) i nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2014, o wartości 84.034,33 złotych,
6. wynikający z umowy pożyczki nr (...) zawartej w dniu 23 czerwca 2015 r., zestaw uprawowo-siewny F., o nr identyfikacyjnym (...), rok produkcji 2015, o wartości 26.622 złotych,

7. wynikającą z umowy pożyczki nr (...), zawartej w dniu 5 stycznia 2016 r., ładowarkę M. o nr podwozia (...). rok produkcji 2008, o wartości 22.341,67 złotych,

czyli mienie o łącznej wartości 202.420,83 złotych, czym działał na szkodę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W., tj. czynu z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. i za to, na podstawie przepisów w brzmieniu obowiązującym przed dniem 24 czerwca 2020 r., zgodnie z art. 4 § 1 k.k., wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności, której wykonanie, na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k., warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący trzy lata (pkt I).

w pkt II. na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 k.k. nałożył na K. K. obowiązek pisemnego informowania Sądu o przebiegu okresu próby w terminie do 1 września każdego roku próby. Natomiast w pkt III, z mocy art. 33 § 2 k.k. orzekł karę grzywny w wymiarze stu stawek dziennych po dwadzieścia złotych każda (k. 265-267).

Powołany wyrok uprawomocnił się w dniu 8 lipca 2020 r. bez postępowania odwoławczego (k. 269).

Od tego wyroku kasację złożył Prokurator Generalny. Zaskarżył go w całości na niekorzyść K. K. i **zarzucając** rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 25 § 1 pkt. 2 k.p.k., polegające na wydaniu przez Sąd Rejonowy w M. wyroku skazującego K. K. za czyn z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., podczas gdy sądem właściwym rzeczowo do rozpoznania tej sprawy w pierwszej instancji był sąd wyższego rzędu, tj. Sąd Okręgowy w S., co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia określoną w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., **wniósł** o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w S., jako właściwemu do jej rozpoznania w pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest oczywiście zasadna.

W doktrynie podkreśla się, że kwestia właściwości sądowej stanowi istotny element praworządnego funkcjonowania sądów, gdyż nie tylko zapobiega rozpoznaniu sprawy przez przypadkowy sąd, ale eliminuje też możliwość manipulowania wyborem sądu właściwego do rozpoznania sprawy (por. A. Gerecka – Żołyńska, w: P. Wiliński (red.), Polski proces karny Warszawa 2020 r., s. 89). Przez właściwość sądową należy rozumieć wynikający z ustawy zakres uprawnień danego sądu do spełniania określonych czynności procesowych (S. Kalinowski, Polski proces karny, Warszawa 1971, s. 170). Wskazać należy, że za naruszenie określonego w art. 6 ust.1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, wymogu rozpoznania sprawy karnej

przez, „sąd ustanowiony ustawą,” w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, uznano między innymi działanie sądu poza granicami jego właściwości (por. Coeme i Inni przeciwko Belgii, skarga nr 32492/96, pp 107 – 109, ETPC 2000 – VII). Kodeks postępowania karnego normuje szczegółowo właściwość rzeczową i właściwość miejscową sądów. Skutki naruszenia właściwości rzeczowej zależne są od tego, czy chodzi o przypadek tzw., a) niewłaściwości bezwzględnej (orzeka sąd niższy, zamiast właściwego wyższego), czy, b) niewłaściwości względnej (orzeka sąd wyższy, zamiast właściwego niższego). Wypadek ujęty pod literą a pociąga za sobą obowiązek przekazania sprawy sądowi właściwemu, niezależnie od fazy postępowania głównego (czyli aż do wydania wyroku w pierwszej instancji), oraz stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą w stosunku do wydanych orzeczeń, a nadto przyczynę wznowienia postępowania (por. M. Cieślak, Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne, Kraków 2011, s. 195). W k.p.k. z 1928 r. przyjęto rozwiązanie, że orzeczenie wydane przez sąd niższego rzędu z obrazą przepisów o właściwości rzeczowej jest z mocy prawa nieważne (por. art. 13 § 1 k.p.k. z 1928 r.). Po rezygnacji przez ustawodawcę z instytucji stwierdzenia nieważności orzeczenia, uchybienie sądu polegające na rozpoznaniu sprawy należącej do właściwości sądu wyższego rzędu, zostało „przeniesione” do katalogu bezwzględnych przyczyn odwoławczych. Podkreśla się, że przepis art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., formułując jedną z bezwzględnych przyczyn odwoławczych, wymaga wykazania naruszenia określonych przepisów o właściwości rzeczowej. Nie można mówić o obrazie przepisu art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., lecz o obrazie szczególnych przepisów wskazujących, że określona sprawa podlegała rozpoznaniu przez sąd wyższego rzędu i którego naruszenie, w myśl tego przepisu, uzasadnia uchylenie zaskarżonego orzeczenia, niezależnie od granic środka odwoławczego i wpływu uchybienia na treść tego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1997 r., sygn. akt V KKN 183/96, Prokuratura i Prawo z 1997 r., nr 9, poz. 12).

W realiach przedmiotowej sprawy należy zgodzić się z Prokuratorem Generalnym, iż Sąd Rejonowy w M. nie zbadał z urzędu swojej właściwości, do czego był zobowiązany na podstawie art. 35 § 1 k.p.k., i jako sąd niższego rzędu, orzekł w sprawie należącej do właściwości rzeczowej sądu wyższego rzędu, a to Sądowi Okręgowemu w S., który był właściwy rzeczowo do rozpoznania w pierwszej instancji sprawy o czyn z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2013 r., sygn. akt V KK 452/12, LEX nr 1294465). Wprawdzie w akcie oskarżenia zarzucono K. K. popełnienie kolejnych siedmiu czynów zabronionych kwalifikowanych z art. 284 § 2 k.k., jednakże w związku z poczynionymi przez Sąd Rejonowy w M. ustaleniami i uznaniem, że ten oskarżony dopuścił się popełnienia jednego czynu ciągłego, w rozumieniu art. 12 § 1 k.k., Sąd zobowiązany był do przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w S., jako, z mocy art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k., właściwemu rzeczowo do jej rozpoznania. Sąd

Rejonowy w M. uznał bowiem, że oskarżony K. K. przywłaszczył mienie o łącznej wartości 202.420,83 złotych i pomimo pominięcia, w opisie czynu, ustawowego określenia, iż było to „mienie znacznej wartości” (por. art. 115 § 5 k.k. stwierdzający , że mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200.000 złotych), czyn ten został prawidłowo zakwalifikowany w związku z art. 294 § 1 k.k. Przepis ten zaś głosi, że ten kto dopuszcza się między innymi przestępstwa określonego w art. 284 § 2 k.k., a tak było w przypadku oskarżonego K.K., w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat dziesięciu. Zgodnie zaś z art. 25 § 1 pkt. 2 k.p.k. to sąd okręgowy orzeka w pierwszej instancji w sprawach o występki określone w art. 284 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 294 k.k.

Poza sporem jest, że o właściwości rzeczowej sądu decyduje czyn zabroniony, którego popełnienie zarzucono oskarżonemu, tak jak się on przedstawia w świetle okoliczności danej sprawy, a nie kwalifikacja prawna przyjęta w akcie oskarżenia. Przedmiotem procesu jest bowiem czyn opisany w konkluzji aktu oskarżenia jako określone zdarzenie historyczne, a nie jego ocena prawna, która co oczywiste, może polegać zmianom. Sąd rozpoznający sprawę, z urzędu jest zobowiązany do badania swej właściwości, przy czym kwestia ewentualnego zaistnienia niewłaściwości rzeczowej bezwzględnej, musi być brana pod uwagę w toku całego postępowania, gdyż naruszenie właściwości sądu wyższego rzędu przez sąd niższego rzędu jest uchybieniem skutkującym zawsze uchyleniem wyroku wydanego przez ten sąd. Jeżeli zatem kwestia niewłaściwości rzeczowej ujawni się dopiero na rozprawie, to w przypadku, gdy sądem właściwym dla danej sprawy okazuje się sąd wyższego rzędu, sąd orzekający ma obowiązek stwierdzenia swojej niewłaściwości i przekazania sprawy sądowi właściwemu, czyli sądowi wyższemu (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 lutego 2000 r., sygn. akt IV KKN 596/99, LEX nr 51132, z dnia 1 grudnia 2010 r., sygn. akt III KK 224/10, z dnia 5 marca 2020 r., sygn. akt V KK 426/19). Potwierdzenie zasadności podniesionego w kasacji Prokuratora Generalnego zarzutu rażącego naruszenia przez Sąd Rejonowy w M. przepisu prawa procesowego, a mianowicie przepisu art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k., skutkujące wystąpieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. (sąd niższego rzędu orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu), obligowało Sąd Najwyższy do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w S., jako właściwemu miejscowo i rzeczowo do jej merytorycznego rozpoznania w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy, z mocy art. 537 § 2 k.p.k. i art. 535 § 5 k.p.k., orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

